

dossier. Développement culturel: dossier documentaire; Desarrollo cultural: expediente documental 18–19 UNESCO document. 139 p.

http://unesdoc.unesco.org/Ulis/cgibin/ulis.pl?catno=42694&set=0056205511_1_262&gp=0&lin=1&ll=4. 7. **Tarasov L.V.** (2011). O sisteme fundamental'nyh terminov sociokul'turnoj animacii v rossijskoj pedagogicheskoy nauke. Vestnik MGUKI., 5, 124-129; <http://cyberleninka.ru/article/n/o-sisteme-fundamentalnyh-terminov-sotsiokulturnoy-animatsii-v-rossiyskoy-pedagogicheskoy-nauke> [in Russian]; 8. **Zoska Ya.V.** (2015). Social animation as a social technology to promote the realization of the personal potential of young people in the labor market, 2, 48-51; http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2015_2_1249. [in Ukrainian].

Дата відправлення статті 28.02.2020 р.

УДК 342.7:376-056.313(477)

DOI 10.32626/2413-2578.2020-16.162-175

О.Г. Маруда

olha.maruda@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1372-8394>

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОПОМОГИ ДОРΟΣЛИМ ІЗ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ДАНІЇ

Відомості про автора: **Маруда Ольга**, аспірант кафедри психокорекційної педагогіки факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблема надання корекційно-педагогічної допомоги дорослим з інтелектуальними порушеннями в Україні та європейських країнах, правове забезпечення такої допомоги, психолого-педагогічна та корекційно-реабілітаційна спрямованість систем надання послуг. E-mail: olha.maruda@gmail.com

Contact: Maruda Olha, postgraduate student of the department of psycho-correctional pedagogy of the faculty of special and inclusive education of the Dragomanov National Pedagogical University, Kiev, Ukraine. Academic interests: provision of correctional pedagogical support to the persons with intellectual disabilities in Ukraine and European countries, legal provision of such support, psychological, pedagogical and correctional-rehabilitation orientation of service delivery systems. E-mail: olha.maruda@gmail.com

Відомості про наявність друківаних статей: Маруда О.Г. Питання надання правової допомоги людям з інтелектуальними порушеннями у міжнародних документах // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 14 / за ред. О.В. Гаврилова, В.М. Синьова Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2019. 364 с. **Маруда О.Г.** Сучасний стан прав осіб з інтелектуальними порушеннями і Україні // Науковий Часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 37 : збірник наукових праць / К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. 191 с.

Маруда О.Г. Принципи організації допомоги дорослим із інтелектуальними порушеннями в Данії. У статті здійснено аналіз принципів організації допомоги дорослим з інтелектуальними порушеннями в Данії. Зазначено, що ці принципи є основою данської політики щодо інвалідності. Наголошено, що деінституалізація дала поштовх концепції інвалідності, яка зосередила увагу на бар'єрах, створених суспільством та оточенням. Відзначено, що місцевий розвиток Данії йшов паралельно з відповідною міжнародною діяльністю, а основна відповідальність за допомогу особам з інвалідністю передана місцевим органам влади, які приймають рішення щодо забезпечення послугами згідно з визначеними потребами. Зазначено, що державна підтримка є персоналізованою та спрямованою на полегшення повсякденного життя окремої особи та підвищення якості її життя. У статті визначені послуги, які надаються особам з інтелектуальними порушеннями та заклади, де вони їх можуть отримати. Визначено мету та форми соціально-педагогічної допомоги таким особам. Розкрито спрямування реабілітаційної роботи. Наголошено на особливостях надання допомоги молоді зі значними фізичними та інтелектуальними порушеннями. Здійснено огляд широкого спектру ініціатив, які спрямовані на користь людей з інвалідністю.

Ключові слова: інтелектуальні порушення, люди з інвалідністю, організація допомоги, європейські підходи, принципи допомоги особам з інвалідністю.

Маруда О. Принципы организации помощи взрослым с интеллектуальными нарушениями в Дании. В статье проведен анализ принципов организации помощи взрослым с интеллектуальными нарушениями в Дании. Указано, что эти принципы являются основой данской политики по отношению к инвалидности. Отмечено, что деинституализация дала толчок концепции инвалидности, которая сосредоточила внимание на барьерах, которые созданы обществом и окружением. Отмечено, что местное развитие Дании шло параллельно с соответствующей международной деятельностью, а основная

ответственность за помощь лицам с инвалидностью передана местным органам власти, которые принимают решения по обеспечению услугами в соответствии с определенными потребностями. Указано, что государственная поддержка является персонализированной, направленной на облегчение повседневной жизни отдельной личности и повышение качества ее жизни в целом. В статье определены услуги, которые оказываются лицам с интеллектуальными нарушениями и учреждения, где они могут их получить. Определена цель и формы социально-педагогической помощи таким лицам. Раскрыты направления реабилитационной работы. Отмечены особенности оказания помощи молодым людям с значительными физическими и интеллектуальными нарушениями. Осуществлен обзор широкого спектра инициатив, которые направлены на улучшение жизни людей с инвалидностью.

Ключевые слова: интеллектуальные нарушения, люди с инвалидностью, организация помощи, европейские подходы, принципы помощи лицам с инвалидностью.

Maruda O. The principles of organization of help to adults with intellectual disabilities in Denmark. The article analyzes the principles of organization of help to adults with intellectual disabilities in Denmark. It is stated that these principles form the basis of Danish policy on disability. It is emphasized that deinstitutionalization has given impetus to the concept of disability, which has focused attention on the barriers created by society and the environment. It has been found that Denmark's local development has been proceeding in parallel with the relevant international activities and that the primary responsibility for assisting persons with disabilities has been transferred to the local authorities which make decisions about providing services according to specific needs. It is revealed that the principle of equal opportunities, which arises from the combination of the principle of sector responsibility, the principle of compensation and the principle of solidarity, has been the basis of Danish disability policy since 1993. It has been analyzed that, under the Danish Social Services Law, persons with permanent impairment of their physical or mental functions should be assisted. Social services are provided to compensate for the needs arising from the impairment of physical or intellectual function, to improve the social and personal level of the individual. Government support is personalized and aimed at facilitating the daily life of the individual and improving his or her quality of life. The article presents services and social care facilities for persons with disabilities in Denmark. Social and pedagogical assistance is described and its purpose and forms of provision are defined. The direction of rehabilitation work is determined. It is emphasized that special attention is paid to young people in Denmark with significant physical and intellectual disabilities. A wide range of initiatives aimed at benefiting people with disabilities has been reviewed.

Key words: intellectual disabilities, people with disabilities, providing assistance, European approaches, principles of organization of help for persons with disabilities.

Постановка проблеми. Проблема організації допомоги дорослим з інтелектуальними порушеннями у європейських країнах є доволі актуальною для вивчення на сучасному етапі розвитку нашої країни. Оскільки в Україні одним із пріоритетних напрямків державної політики щодо осіб з інтелектуальними порушеннями є перехід від інституційного догляду до послуг на рівні громади, а отже, і впровадження сучасних корекційно-педагогічних підходів до організації допомоги таким людям. Отже, постає актуальне завдання у вирішенні питання впровадження дієвих моделей послуг, забезпечення кваліфікованого супроводу шляхом надання відповідної корекційно-педагогічної допомоги таким особам. Досвід забезпечення такої допомоги та соціальних послуг під час організації зайнятості, проживання з необхідною підтримкою та працевлаштування таких осіб в європейських країнах є важливим для подальшого впровадження в Україні. Адже європейські підходи у наданні послуг та забезпеченні їх життєздатності людям з інтелектуальними порушеннями дещо випереджають підходи нашої країни. Спираючись на міжнародний досвід в Україні, виникає необхідність зміни системи державної підтримки щодо таких осіб з метою забезпечення умов для включення їх у життя громади та надання їм відповідної підтримки для подальшого повноцінного життя.

Аналіз останніх наукових досліджень свідчить, що у працях багатьох вчених піднімається питання щодо корекційно-педагогічної допомоги особам з інтелектуальними порушеннями та їх соціально-правового захисту. Зокрема ці питання розглядалися у роботах В.Синьова [3], В.Бондаря [1], О.Хохліної [4] та ін. Але більшість цих досліджень присвячено допомозі дітям з інвалідністю.

Незважаючи на значний інтерес науковців до зазначеної проблеми, на сьогоднішній день недостатньо досліджень, присвячених саме принципам організації допомоги дорослим з інтелектуальними порушеннями. Поза увагою українських вчених залишилося питання надання такої допомоги дорослим в європейських країнах.

Метою нашого дослідження є аналіз принципів організації допомоги дорослим з інтелектуальними порушеннями, які визначають основні підходи у роботі з такими людьми і є принципами політики Данії щодо допомоги особам з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. У 2000-х роках у Данії було проведено реформу муніципальної системи, в результаті чого кількість надавачів послуг для людей з інвалідністю зростає. Це було викликано потребою забезпечити цим людям повноцінне життя та такі ж можливості, як у людей без інвалідності. Щоб досягти цієї рівності, потрібно було, перш за

все, забезпечити повне взаєморозуміння основних принципів надання допомоги особам з інвалідністю між владою та організаціями, які працюють з такими людьми.

Данською радою з питань інвалідності було визначено принципи, які поширюються на діяльність рад з питань інвалідності нових місцевих урядів, а саме: принцип компенсації, принцип відповідальності сектору, принцип солідарності та принцип нових можливостей. З початку 1980-х років ХХ століття ці принципи стали основою данської політики щодо інвалідності.

Визначенню цих принципів передувало те, що у 1980 р. повноваження держави щодо догляду за особами з інвалідністю були передані муніципалітетам. Це стало першим кроком на шляху зміни довгого шляху людей з інвалідністю від перебування у великих державних установах, де всі їхні потреби забезпечували в стінах одного закладу. Ці державні установи були копією суспільства, де забезпечувалися потреби жителів. Результатом цього стало те, що багато людей з інвалідністю прожили більшу частину свого життя в межах установи, не контактуючи з іншою частиною суспільства [10, ст 6].

Концепція інвалідності значно змінилася після переходу від централізованої державної влади до муніципалітетів. Всередині закладів люди з інвалідністю все ще розглядалися як хворі, яким необхідне медикаментозне лікування. Інвалідність розуміли як дефект людини, який повинен бути діагностований і, можливо, вилікуваний. Ця точка зору була дуже складною, оскільки люди з інвалідністю інтегрувалися в суспільство. Чим більший прогрес був у інтеграції, тим більше ставало очевидним, що потрібне не лише індивідуальне вирішення проблеми. Суспільство та оточення, в які мають бути інтегровані люди з інвалідністю, зовсім не були готові до того, щоб прийняти громадян, які більше не мешкали в установах. Отже, успішна інтеграція залежала від зміни ставлення суспільства до осіб з інвалідністю. Деволуція та наступна деінституціоналізація дала поштовх концепції інвалідності, яка зосередила увагу на бар'єрах, створених суспільством та їх оточенням. Місцевий розвиток Данії йшов паралельно з відповідною міжнародною діяльністю, у результаті якої в 1993 р. були прийняті Стандартні правила ООН щодо рівних можливостей для людей з інвалідністю. Ці правила визначають так звану екологічну концепцію інвалідності - концепцію, розроблену ВООЗ. Стандартні правила не лише сприяли розвитку концепції інвалідності, але також були покладені в основу визначення данської політики щодо інвалідності протягом 90-х років [10, ст. 8-9].

Передаючи основну відповідальність за політику щодо інвалідності місцевим органам влади, реформа завершує процес децентралізації, розпочатий переходом від держави до муніципалітетів. Данська політика щодо інвалідності також отримала багато нових та важливих учасників

через реформу. Особи, які приймають рішення, та працівники місцевих органів влади отримали значно більшу кількість завдань у сфері інвалідності. Були створені нові місцеві ради з питань інвалідності та нові інформаційні центри.

Децентралізація та створення місцевих рад з питань інвалідності є значним посиленням принципу відповідальності сектору. Робота місцевих рад з питань інвалідності сприяла розвитку місцевого розуміння того, що саме вони несуть відповідальність за завдання, які вирішують. До вирішення цих завдань залучаються люди з інвалідністю. Можливість створення згуртованості та інтеграції між звичайними громадянами та громадянами з інвалідністю значно збільшило потенціал для отримання рівних можливостей [10, ст. 11-12].

Принцип компенсації розпочинається зі зміни ставлення до організації допомоги після епохи державних установ. У цих закладах переважно був медичний персонал, оскільки концепція інвалідності базувалася на ставленні до осіб з інвалідністю як до хворих, тобто пацієнтів, яких потрібно вилікувати. Тому важливим елементом наступної зміни світогляду було те, що люди з інвалідністю могли б ідентифікувати себе як особи з інвалідністю, а не як пацієнти з хворобою. Принцип компенсації передбачав зміну ставлення до інвалідності від хвороби до стану, у якому живе людина, який можна компенсувати, щоб ця людина могла функціонувати в повсякденному житті так само, як і всі. Сьогодні принцип компенсації є основою зусиль, які спрямовані на отримання рівних можливостей для осіб з інвалідністю.

Принцип компенсації означає, що громада пропонує особам з інвалідністю певні послуги та допомогу, щоб максимально зменшити або компенсувати наслідки їх інвалідності. Метою принципу компенсації є створення максимально рівної основи.

Отже, існує багато видів компенсацій. Це може бути, наприклад, слуховий апарат, письмовий матеріал спрощеною мовою, схема транспорту або особа, яка супроводжує людину з інвалідністю.

Принцип відповідальності сектору означає, що орган, організація чи компанія, відповідальна за надання послуг чи допомогу громадянам загалом, має однакоvu відповідальність за забезпечення та фінансування цих послуг для людей з інвалідністю. Цей принцип пов'язаний з принципом компенсації таким чином, що він регулює відповідальність за надання необхідної допомоги громадянам.

На практиці принцип відповідальності сектора означає, що кожен заклад (бібліотека, кінотеатр, магазин) зобов'язаний стежити за тим, щоб послуги, доступні для населення в цілому, також були доступні для людей з інвалідністю. Тобто такі люди повинні користуватися всіма послугами на території своєї громади, як і звичайні громадяни.

Принцип солідарності означає, що заходи підтримки та виплати компенсації по інвалідності фінансуються спільно за допомогою податкової системи країни. Це означає, що в принципі розподіл компенсації є безкоштовним та не залежить від фінансового стану особи. Принцип солідарності - це загальний принцип політики добробуту. Цей принцип тісно пов'язаний з принципом компенсації як способу отримання рівних можливостей. Це допомагає підтримувати принцип компенсації як простий захід для їх отримання.

Після прийняття парламентом Данії у 1993 року резолюції «Про урівняння можливостей та рівність відносин осіб з інвалідністю з іншими громадянами» принцип рівних можливостей став основою данської політики щодо інвалідності. У цій резолюції парламент Данії рекомендує всім державним і муніципальним органам влади, а також приватним підприємствам дотримуватися принципу рівних можливостей. Крім того, ця резолюція цілком відповідає Типовим правилам ООН щодо урівняння можливостей для людей з інвалідністю, які також були опубліковані в 1993 р [6, ст. 99-100]. У резолюції сказано, що данський парламент рекомендує всім державним і муніципальним органам влади, а також приватним підприємствам, субсидійованим чи ні, дотримуватися принципу рівних можливостей щодо осіб з інвалідністю та інших громадян та у всіх відповідних сферах враховувати та створювати умови для прийняття відповідних рішень, враховуючи потреби осіб з інвалідністю у зв'язку з прийняттям резолюції (В43, 2 квітня 1993 р.).

Принцип рівних можливостей виникає з поєднання принципу відповідальності сектора, принципу компенсації та принципу солідарності. Це означає, що суспільство має брати свою частину відповідальності за створення доступності, особливо своєї території, щоб люди з інвалідністю мали змогу користуватися тими ж послугами і від того ж постачальника, що і всі інші, що суспільство має взяти на себе відповідальність за компенсацію інвалідності певній категорії людей для забезпечення рівних можливостей.

Але таке урівняння не означає однакове ставлення до всіх. Навпаки, це означає забезпечення всім рівних можливостей, розвивати їх для використання свого потенціалу, розвивати навички відповідно до здібностей особистості.

Важливе саме розуміння того, що люди з інвалідністю суттєво різняться між собою. Здебільшого принцип рівних можливостей стосується всіх незалежно від рівня їх інвалідності. Але слід враховувати, що існує суттєва різниця між особами з порушенням зору та, наприклад, особами з інтелектуальними порушеннями чи комбінованою інвалідністю. У такому разі принцип компенсації є складнішим.

Концепція рівних можливостей повинна включати всі типи порушень. Це не повинно бути надто винятковим і матиме значення лише

тоді, коли компенсація проста. Принцип рівних можливостей повинен визначатися менш механічно, але з застосуванням більш моральної концепції якості життя та повноцінного життя, правом жити своїм життям на власних умовах незалежно від наявності інвалідності і незалежно від того, на скільки сильно людина залежить від послуг державного сектору. Принцип рівних можливостей, інакше кажучи, набагато ширший, ніж концепція рівних можливостей, яка визначена за принципом компенсації. Неможливість отримати повну рівність можливостей має компенсуватися забезпеченням якості життя особи.

Всі муніципалітети у Данії зобов'язані створювати ради з питань інвалідності. Першочергове завдання муніципальних рад щодо інвалідності є допомога людям з інвалідністю досягти рівних можливостей і почати жити на рівних умовах з іншими громадянами муніципалітету [5; 8, ст. 6].

Допомога людям зі стійкими порушеннями психічних та фізичних функцій повинна надаватися згідно з Законом про соціальні послуги Данії. Ця допомога надається для компенсації потреб, які виникають через зниження фізичної чи інтелектуальної функції, для покращення соціального та особистісного рівня їх функціонування, а також потенційного розвитку особи [2].

Муніципалітети несуть відповідальність за надання підтримки окремому громадянину. Вони приймають рішення щодо соціальних питань, спираючись на оцінку індивідуальних потреб та обставин конкретного отримувача. Крім того, районні ради вирішують питання щодо рівня послуг у муніципалітетах, зміст та об'єм підтримки у рамках законодавства [2].

Державна підтримка у Данії є персоналізованою та спрямована на полегшення повсякденного життя окремої особи та підвищення якості її життя. Така допомога надається на основі індивідуальної оцінки конкретних потреб та обставин одержувача та за погодженням з ним [7].

Обов'язок забезпечити всі необхідні послуги несуть муніципальні ради, які є відповідальними за надання послуг та доступність об'єктів на території їх підпорядкування. За погодженням з муніципальними радами в регіоні обласна рада створює послуги та заклади. Це можуть бути захищені робочі місця для осіб, які через істотні порушення фізичної чи психічної функції або особливі соціальні проблеми не в змозі знайти або зберегти зайнятість на відкритому ринку праці за звичайних умов; заклади, де забезпечується соціальна та інша діяльність для таких осіб з метою збереження або підвищення їх особистих навичок чи умов життя; надання тимчасового житла або надання приміщень для постійного проживання особам, які потребують догляду або значної допомоги для забезпечення щоденного функціонування та які потребують догляду чи лікування і не можуть проживати без підтримки через зазначені труднощі; денні заклади

та клуби для дітей та молоді з істотними та постійними порушеннями фізичної чи психічної функції, інтернатні заклади (заклади для проживання) для дітей та молодих людей з порушеннями фізичної чи розумової функції; допомога вдома через соціальні чи поведінкові проблеми дитини тощо. За погодженням з муніципальними радами регіону обласна рада впроваджує послуги довгострокового проживання для осіб, які мають стійкі порушення фізичних чи психічних функцій згідно з Законом про соціальне житло [7].

Для дорослих осіб з порушеннями фізичних чи психічних функцій муніципальна рада проводить безкоштовне консультування та пропонує спеціальні ініціативи, метою яких є запобігання погіршенню проблем, з якими стикається індивід, покращення соціальних та особистісних функцій та потенціалу розвитку, покращення потенціалу особистості до самовираження через контакт, соціальну та іншу діяльність, лікування, догляд та відвідування, надання всебічних послуг для задоволення конкретних потреб особи у її власному будинку чи наданому муніципалітетом житлі. За потреби може надаватися практична допомога у догляді за житлом та послуги з харчування. Перед оцінкою потреби у допомозі муніципальна рада повинна оцінити, чи зможуть такі заходи покращити функціональну спроможність такої особи і зменшити потребу у допомозі в подальшому. Така допомога частково сприяє підтримці фізичних та розумових навичок, частково направлена на усунення більш серйозних наслідків порушення фізичної чи психічної функції. Муніципальна рада визначає індивідуальні цілі допомоги для особи, яка її отримує. Допомога постійно адаптується до потреб одержувача. Для цього розробляється короткострокова програма реабілітації і якщо вона оцінюється як здатна поліпшити функціональні порушення людини і, таким чином, зменшити потребу в допомозі, то програма починає впроваджуватися. Оцінка потреб особи є індивідуальною та ґрунтується на ресурсах та потребах одержувача. Цілі програми реабілітації встановлюються із залученням одержувача. Муніципальна рада надає одержувачу необхідну допомогу та підтримку відповідно до програми реабілітації з метою досягнення поставлених цілей. Така допомога та підтримка регулярно коригується відповідно до розвитку функціональних можливостей одержувачів.

Слід зауважити, що муніципальна рада надає послугу тимчасового перепочинку подружжю, батькам або іншим близьким родичам, які доглядають за особою з порушенням фізичних чи психічних функцій. Також особа, яка має істотні порушення, може отримати цілодобову допомогу, догляд чи підтримку. Отримувачу такої допомоги надається право вибору постачальника послуг [7].

Людина з інвалідністю може отримати послуги, які складаються з допомоги і підтримки не тільки у власному будинку, а і у запропонованому

муниципалітетом спеціальному житлі, яке відповідає потребам осіб з інвалідністю, де надається особиста та практична допомога, соціальна допомога у сфері освіти, технічне обслуговування та захищена зайнятість [11].

У Данії є чітке розділення між наданням житлових послуг та послуг з надання допомоги, підтримки чи лікування, які отримує громадянин під час проживання у муніципальному житлі. Одним з видів такої допомоги є соціально-педагогічна, яка може складатися безпосередньо з допомоги, консультування, підтримки чи догляду. Соціально-педагогічна допомога може також складатися з навчання певним навичкам, які дозволять людині жити максимально незалежно. Вона може бути надана як елемент загальної пропозиції консультування, підтримки, допомоги під час догляду, лікування, навчання або підтримки людей незалежно від їх житлових умов [12].

Метою соціально-педагогічної допомоги є посилення функціональної можливості індивіда або компенсація порушеного функціонування, якщо індивід не може функціонувати оптимально у щоденному житті або відносно до навколишнього середовища. Така допомога повинна допомогти людині створити життя на власних умовах. Таким чином, зусилля направлені на те, щоб індивід міг підтримувати або покращувати свої розумові, фізичні і соціальні функції. Метою допомоги може бути розвиток та підтримка особистих навичок, включаючи створення та підтримку соціальних зв'язків, структур повсякденного життя тощо.

Різні форми соціально-педагогічної допомоги ґрунтуються на індивідуальних потребах та перевагах особистості. Підтримка осіб з інтелектуальними та фізичними порушеннями здебільшого надається у поєднанні, наприклад, персональної та практичної допомоги, включно з програмами реабілітації або технічним обслуговуванням, заходами з організації зайнятості. Забезпечення цих послуг потребує міждисциплінарного співробітництва, яке забезпечується відповідними службами. При визначенні об'єму допомоги завжди враховується думка заявника [12].

Організація соціально-педагогічної допомоги може складатися із широкого спектру соціально-педагогічних та інших заходів підтримки. Наприклад, надається керівництво, консультування, навчання та допомога у самообслуговуванні для виконання щоденних обов'язків тощо. Допомога є як практичною, так і особистісною. Соціально-педагогічна допомога для осіб з значними фізичними чи розумовими порушеннями може складатися з консультування у зв'язку з відпочинком, культурними заходами, відпусткою, підтримки соціальних зв'язків, надання допомоги у вирішенні особистих питань, конфліктних ситуацій, організації та управлінні фінансами тощо [12].

Реабілітаційна робота з особами, які мають глибокі інтелектуальні порушення, спрямована на покращення функціонування у своєму щоденному житті. Програми реабілітації обмежені у часі та нетривалі. Курс реабілітації повинен бути інтенсивним та зрозумілим громадянину. Тривалість його 8 – 12 тижнів. Після курсу реабілітації муніципальна рада оцінює подальшу потребу отримувача у допомозі.

Оцінка потреби громадянина у реабілітації, також включає у себе оцінку реалістичності того, що особа зможе досягти бажаних покращень функціональних здібностей з допомогою короткострокового та обмеженого по часу курсу реабілітації. Це включає у себе оцінку того, чи можливо щось зробити з основними причинами інвалідності, або ж, не дивлячись на інвалідність, чи можна розвинути здібність отримувача самостійно виконувати декілька задач. Для деяких громадян причини порушень функціонування, а також їх складність можуть бути такими, що розпочати курс реабілітації буде неможливо. Цим особам пропонується інша відповідна допомога. Це можуть бути, наприклад, навчальні курси, які спрямовані на підтримку реальних функціональних здібностей та на навчання тому, як вести щоденне життя [12].

Особлива увага в Данії приділяється молоді зі значними фізичними та інтелектуальними порушеннями. З 2018 року муніципалітетам надана можливість створювати для них окремі житлові умови, метою яких є забезпечення проживання молоді у молодіжному середовищі серед однолітків [9].

Цільовою групою для такого житла є молоді люди віком від 18 до 35 років зі значними та довготривалими психічними або фізичними порушеннями, які потребують значної підтримки в догляді та піклуванні у щоденному житті. Якщо таке житло є частиною центру по догляду за людьми старше 35 років, то це значить, що молодіжна служба є незалежною частиною центру догляду, де молоді люди можуть вести щоденне життя серед однолітків та отримувати підтримку та догляд. Особа, якій виповнюється 35 років повинна змінити місце проживання. Переїзд на інше місце готується заздалегідь. Для особи, яка переїжджає, розроблюється відповідний план переїзду, який сприяє безпечному переходу у інше помешкання [11].

Слід зазначити, що у Данії з 2017 року діє Закон про довірених осіб, який покликаний посилити право на самовизначення та збільшити можливість громадян впливати на власне життя, незважаючи на певні порушення. Цей Закон дозволяє особі самостійно призначити одного або декількох помічників (особистих представників) у фінансових та особистих питаннях, якщо ця особа має певні обмеження через хворобу або має значні інтелектуальні порушення і не може самостійно приймати рішення стосовно власних справ. Також діє Закон про придбання

соціально-педагогічної допомоги під час відпусток. Відповідно до якого особи з інтелектуальними чи фізичними порушеннями, які проживають у житлових резиденціях, мають можливість поїхати на відпочинок із супроводжувачим персоналом, який забезпечує їх щоденний догляд. Ця послуга фінансується самим отримувачем, але пільга на придбання є додатковою до допомоги, яку він отримує [9, ст. 19-20].

Значна увага в країні приділяється працевлаштуванню осіб з інвалідністю. Забезпечується навчання на робочому місці, супровід та підтримка. Для тих, хто не може працювати на відкритому ринку праці, передбачені захищені робочі місця [6, ст. 100].

Висновки. Отже, децентралізація в Данії була не лише адміністративною реформою. Вона стала початком всебічної реформи ставлення до інвалідності, яка лягла в основу нової концепції інвалідності та створила основні принципи, на яких будується сьогодняшня політика країни щодо інвалідності: принцип рівних можливостей, принцип відповідальності сектору, принцип компенсації та принцип солідарності.

Слід зауважити, що місцевий розвиток Данії йшов паралельно з відповідною міжнародною діяльністю, а основна відповідальність за допомогу особам з інвалідністю передана місцевим органам влади, які приймають рішення щодо забезпечення послугами згідно з визначеними потребами. Державна підтримка в країні є персоналізованою та спрямованою на полегшення повсякденного життя окремої особи та підвищення якості її життя. Широкий спектр послуг та заклади, де їх можна отримати, демонструють, що сьогодні у Данії впроваджуються нові шляхи для забезпечення діяльності та спілкування для людей зі значними фізичними та психічними порушеннями. Досвід забезпечення допомоги дорослим особам з інтелектуальними порушеннями в європейських країнах потребує подальшого дослідження, оскільки Україна стоїть на шляху реформування інституційного догляду.

Бібліографія

1. Бондар В.І. (2010). Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів. *Навчальний посібник*. Київ: «МП Леся». **2. Міністерство** соціальних справ Данії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://english.sim.dk/responsibilities-of-the-ministry/disability-policy/>. **3. Соціально-правовий** захист дітей з вадами розумового розвитку. (2007) *Навчальний посібник*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. **4. Хохліна О.П.** (2000). Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. *Монографія*. Київ: Пед. Думка. **5. Центральна** рада щодо інвалідності Данії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dch.dk/kommunale-handicapråd>. **6. Beadle-Brown J., Kozma A.** (2007). *Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a*

European Study. Volume 3: Country Reports. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent. URL: https://research.kent.ac.uk/tizard/wp-content/uploads/sites/495/2019/01/DECLOC_Volume_3_Country_Reports.pdf;

7. Consolidation Act on Social Services: The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior, file no. 2015-4958. Executive Order no. 1053 of 8 September 2015 (Current). URL: <http://www.english.sm.dk/media/14900/consolidation-act-on-social-services.pdf>.

8. Det Centrale Handicapråd. (2019). Fortællinger fra kommunale handicapråd. URL: <https://dch.dk/sites/dch.dk/files/media/document/Fort%C3%A6llinger%20fra%20kommunale%20handicapr%C3%A5d.pdf>.

9. Handicappolitisk Redegørelse. (2018). København: Børne- og Socialministeriet. Retrieved from: <https://sim.dk/publikationer/2018/dec/handicappolitisk-redegoerelse-2018/>.

10. The Danish Disability Council. (2006). The Principles of Danish Disability Policy. Copenhagen. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/43543470/the-principles-of-danish-disability-policy>.

11. Vejledning om botilbud m.v. til voksne. №10171 af 15.12.2019: The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior. Retrieved from: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=212131> [in Danish].;

12. Vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven № 9341 af 08.05.2015 efter serviceloven (Vejledning nr. 2 til serviceloven): The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior. Retrieved from: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=170634>.

References

1. Bondar V.I. (2010). Osoblyvosti formuvannya trudovoi kompetentnosti rozumovo vidstalyh uchniv. *Navchalnyi posibnyk*. Kyiv: «MP Lesya». [in Ukrainian].

2. The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior. Retrieved from: <https://english.sim.dk/responsibilities-of-the-ministry/disability-policy/>. [in English].

3. Socialno-pravovyj zahyst ditej z vadamy rozumovogo rozvytku. (2007). *Navchalnyj posibnyk*. Kyiv: NPU imeni M.P. Dragomanova. [in Ukrainian].

4. Hohlina O.P. (2000). Psychologopedagogichni osnovy korekciinoi spryamovanosti trudovogo navchannya uchniv z vadamy rozumovogo rozvytku. Monografiya. Kyiv: Ped. Dumka. [in Ukrainian].

5. The Danish Disability Counsel. Retrieved from: <https://dch.dk/kommunale-handicapråd> [in Danish].

6. Beadle-Brown J., Kozma A. (2007). Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study. Volume 3: Country Reports. Canterbury: Tizard Centre, University of Kent. Retrieved from https://research.kent.ac.uk/tizard/wp-content/uploads/sites/495/2019/01/DECLOC_Volume_3_Country_Reports.pdf. [in English].

7. Consolidation Act on Social Services: The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior, file no. 2015-4958. Executive Order no. 1053 of 8 September 2015 (Current). Retrieved from <http://www.english.sm.dk/media/14900/consolidation-act-on->

social-services.pdf.__[in English]. **8. Det Centrale Handicapråd.** (2019). Fortællinger fra kommunale handicapråd. Retrieved from <https://dch.dk/sites/dch.dk/files/media/document/Fort%C3%A6llinger%20fra%20kommunale%20handicapr%C3%A5d.pdf>. [in Danish]. **9. Handicappolitisk Redegørelse.** (2018). København: Børne- og Socialministeriet. Retrieved from: <https://sim.dk/publikationer/2018/dec/handicappolitisk-redegoerelse-2018/>. [in Danish]. **10. The Danish Disability Council.** (2006). The Principles of Danish Disability Policy. Copenhagen. Retrieved from: <https://www.yumpu.com/en/document/read/43543470/the-principles-of-danish-disability-policy> [in English]. **11. Vejledning om botilbud m.v. til voksne.** №10171 af 15.12.2019: The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior. Retrieved from: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=212131> [in Danish].; **12. Vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven № 9341 af 08.05.2015 efter serviceloven (Vejledning nr. 2 til serviceloven):** The Danish Ministry of Social Affairs and the Interior. Retrieved from: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=170634>. [in Danish].

Дата відправлення статті: 20 березня 2020 р.

УДК37.035

DOI 10.32626/2413-2578.2020-16.175-187

Н.В. Никоненко

nataliianykonenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0277-9113>

А.В. Федіско

afedisko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7238-9172>

**ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ СОЦІАЛЬНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Відомості про авторів: Никоненко Наталія, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна. У колі наукових інтересів: дослідження особливостей